

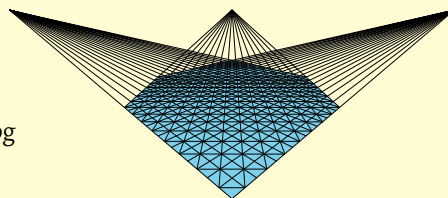
Nummer 45, maart 2010

Speciale bijlage Doe zelf onderzoek naar Zeeland tijdens de Tweede Wereldoorlog

Expositie over het leven in Middelburg in oorlogstijd

Expositie De bolwerken – Van oreillon tot skatesculptuur

Excursie Restauratieatelier / Workshop Zeeuwen op zee

10
ZEEUWS ARCHIEF
2000-2010

Middelburg herdenkt Het Vergeten Bombardement

Herdenking is het initiatief van een ooggetuige

Vrijdag 17 mei 1940 staat in Middelburg bekend als Zwarte Vrijdag. De dag dat grote delen van de stad werden verwoest, er tientallen slachtoffers vielen en vele inwoners hun woning kwijtraakten. Daaronder was ook het ouderlijk huis van de 14-jarige Kees van Westreenen. Zeventig jaar later is

Van Westreenen als initiatiefnemer betrokken bij de herdenking van de gebeurtenis. Maandag 17 mei 2010 gaat het programma Het Vergeten Bombardement van start met onder andere een expositie in het oude stadhuis.

“Ik woon in 't Gooi en het valt op dat boven de rivieren bijna niemand weet van het bombardement van Middelburg”, verklaart Kees van Westreenen zijn initiatief. “Niemand weet 't. Dat is één reden, een andere is mijn werk bij de Adriaan van Westreenenstichting, die onder meer activiteiten met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog ontplooit. En de derde reden is dat ik er zelf bij was.” Dat de gebeurtenis in de landelijke geschiedschrijving vaak onvermeld blijft, beziet hij met nuchterheid. “De geschiedenis van de oorlog wordt in grote lijnen herinnerd, en dat is ook goed. Maar het bombardement is het waard om onder de aandacht te brengen.”

In zeven dagen verantwoordelijk

Die eerste zeven oorlogsdagen in mei hebben heel veel betekend voor Van Westreenen. “Achteraf bedenk je je dat. Ongemerkt rol je van een vreedig familieleven met problemen over huiswerk en opvoeding in een situatie waarin je medestander van je ouders wordt en hun problemen deelt. Problemen die heel veel groter zijn: in zeven dagen was alles weg, ons huis gebombardeerd en het kantoor van de aardbodem gevaagd.”

Onmiddellijk na het uitbreken van de oorlog richtte de 14-jarige Kees met zijn buurjongen een uitkijkpost op het platte dak van het ouderlijk huis in. Vader Van Westreenen had samen met een mededirecteur de leiding over het Middelburgse kantoor van de Amsterdamsche Bank in de Lange Noordstraat dichtbij het stadhuis. Het gezin woonde boven de bank. Enthousiast hield Kees het luchtruim in de gaten,

identificeerde de typen oorlogsvliegtuigen en stond tijdens de aankomst van Franse soldaten tussen de juichende inwoners op de Markt.

Het avontuur maakte daarna snel plaats voor angst. Tijdens het luchtalarm schuilde de familie – vader, moeder, vier kinderen en de vijfde op komst – met het kantoorpersoneel in de grote, ondergrondse kluis van de bank. Op Pinksterzondag zag Kees de troosteloze optocht van soldaten uit het verslagen Nederlandse Peelleger voorbijkomen. Vanaf maandag 13 mei sliep het gezin in de kluis. Op aandringen van de burgemeester verlieten veel inwoners dinsdags de stad. Die dag, 14 mei,

De dag na het bombardement zag Kees van Westreenen hoe een fotograaf, wankelend op een berg puin tegenover de verwoeste Amsterdamsche Bank, deze foto nam van het stadhuis. Even daarvoor hadden Kees en zijn broer geholpen een pad door de Lange Noordstraat vrij te maken. Hoewel de foto overdag werd genomen, leek het door de rokende puinhopen avond te zijn.

HET VERGETEN BOMBARDEMENT

Het project *Het Vergeten Bombardement* heeft tot doel meer bekendheid te geven aan de verwoesting van Middelburg op 17 mei 1940. De herdenking is georganiseerd door de Gemeente Middelburg en het Zeeuws Archief op initiatief van, en in overleg met, de Adriaan van Westreenen Stichting. Op het programma staan onder andere: een expositie in de voorhal in het oude stadhuis van Middelburg, een expositie in het Zeeuws Archief, een kranslegging, een bijeenkomst voor ooggetuigen, expositie De Bunker, een stadswandeling, een theaterstuk, een herdenkingsconcert, een symposium en een boek. Kijk voor alle programma-onderdelen op de website.

www.vergetenbombardementmiddelburg.nl

werd Rotterdam gebombardeerd. Nederland gaf zich over met uitzondering van Zeeland, waar zowel Nederlandse als Franse troepen doorvochten. Vader Van Westreenen besloot de volgende dag het gezin te evacueren naar Grijskerke. Toen donderdag duidelijk werd dat de Duitsers spoedig Walcheren zouden veroveren, keerde hij met zijn gezin terug. Als de Duitsers binnenvielen, wilde hij op zijn post zijn. De familie sliep weer in de kluis.

De ochtend van vrijdag 17 mei begon met het lawaai van kanongebulder. Al snel stegen zwarte rookwolken op uit de stad. Tussen de beschietingen door kwam de familie even uit de kluis. Ook een stel kennissen kreeg er onderdak. Tegen het einde van de middag rinkelde de telefoon. De collega van Kees' vader belde vanuit Domburg om te waarschuwen dat Middelburg één grote vuurzee was. In het bankgebouw hing inmiddels een benauwende rook. Besloten werd te vluchten naar Domburg. De familie vertrok in een volgeladen auto, met in

Adriaan van Westreenen Stichting

De Adriaan van Westreenen Stichting werd opgericht door Kees van Westreenen en zijn echtgenote. De stichting geeft financiële hulp aan de opvang van hulpbehoevende kinderen in bij voorkeur Indonesië, en bevordert daarnaast activiteiten met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog. De stichting is in dit verband sponsor van de Middelburgse herdenking *Het Vergeten Bombardement*.

plaats van Kees een van de aanwezige kennissen. Kees moest, zoals van te voren afgesproken, op de fiets. In zijn eentje vluchtte hij door de brandende en onder beschieting liggende stad. Door de rook kon hij de gebouwen nauwelijks onderscheiden. Hij zag brandende panden en blussende brandweerlieden en wist ternauwernood obstakels op straat te ontwijken. Vanaf het bolwerk werd hij telkens staande gehouden door nieuwsgierige bewoners. In Domburg aangekomen beklom hij de Hoge Hil en zag de stad in brand staan. De volgende dag bleek de Amsterdamsche Bank tot de verwoeste panden te horen. Achter het huis in de tuin was een bom of granaat ingeslagen, precies op de plek waar de auto was ingeladen. Vader Van Westreenen ging meteen aan de slag om de bank zo snel mogelijk te heropenen in de gespaard gebleven garage. Kees hielp nog dagen met het blussen van branden. Na een paar weken werd het gezin in Middelburg herenigd.

Van de ene naar de andere brandhaard

In het voorjaar van 1944 verhuisde de familie Van Westreenen naar Ochten in de Betuwe. Kees' vader was inmiddels benoemd tot directeur van het bijkantoor in Eindhoven. In die stad was echter geen huisvesting te vinden, tussen de rivieren lukte dat wel. Enige maanden later werd de Betuwe het front tussen de Duitsers en de geallieerden. En zo verloor de familie nogmaals nagenoeg al haar bezittingen.

Na beëindiging van de oorlog in Nederland reisde Kees van Westreenen als militair naar de volgende brandhaard: Indonesië, waar de inlandse bevolking vocht voor onafhankelijkheid. Na vierenhalf jaar militaire dienst maakte hij carrière in het bankwezen.

Van Westreenen heeft zich altijd met veel interesse in de Tweede Wereldoorlog verdiept. "Pas na de oorlog werd er meer bekend over wat er was gebeurd. Tijdens de oorlog kwam je niet zoveel te weten, maar ik ben me er altijd van bewust geweest dat wat ik zag en meemaakte als gebeurtenis uniek was."

De Amsterdamsche Bank, en woonhuis van de familie Van Westreenen, in de Lange Noordstraat in Middelburg, 1928, HTAM-B-08361.

Expositie Zeeuws Archief over het leven in Middelburg in oorlogstijd

De verwoeste stad. Zicht vanaf de Burg op de Abdijskerk te Middelburg, na het bombardement op 17 mei 1940, HTAM-B-1285III.

De tijdelijke stad. Noodwinkels aan de Dam te Middelburg, 1940-1941, HTAM-P-1523.

De nieuwe stad. De Lange Delft, vanaf de Segeerstraat richting de Markt, 1950-1955, HTAM-P-0471.

De verwoeste stad, de tijdelijke stad en de nieuwe stad. In deze drie gedaanten is Middelburg het onderwerp van de expositie over de Tweede Wereldoorlog in het Zeeuws Archief. De expositie gaat maandag 17 mei open, en maakt deel uit van het herdenkingsprogramma Het Vergeten Bombardement.

Hoeveel slachtoffers vielen er bij het bombardement van Middelburg? Sinds 1945 wordt uitgegaan van 22 personen, maar op basis van welke documenten is dat aantal vastgesteld? In het eerste deel van de expositie, over de verwoeste stad, wordt met behulp van archiefstukken een reconstructie gemaakt. Bezoekers worden uitgenodigd hun eigen conclusie te trekken. Verder komt de verwoesting van (monumentale) panden in beeld, evenals het ruimen van het puin.

In de tijdelijke stad staan de noodvoorzieningen centraal. Leven, wonen en werken in oorlogstijd vragen om bijzondere maatregelen. Er was dringend behoefte aan onderdak voor 500 gezinnen en ruimte voor winkels, scholen, bedrijven en overheidsinstellingen. Luchtalarm, schuilkelders, distributie, noodkeukens, het Rode Kruis, evacuatie; de stukken uit de gemeentelijke archieven laten zien hoe wonderbaarlijk snel het gewone leven werd opgepakt ondanks de ongewone situatie.

De wederopbouw komt aan bod in het deel over de nieuwe stad. De restauratie van gezichtsbepalende monumenten, de bouw van woningen en winkels in de binnenstad nog tijdens de oorlog, de noodwoningen, de nieuwbouwwijken buiten het centrum. Waartoe de besluiten bij de wederopbouw hebben geleid is nog elke dag te zien. De expositie gaat in op de

achtergronden; wat was de bedoeling en hoe werden de plannen uitgevoerd? Middelburg in de Tweede Wereldoorlog – Van verwoesting tot wederopbouw is te zien van maandag 17 mei 2010 t/m vrijdag 7 januari 2011 in het Zeeuws Archief. ●

Expositie *De bolwerken – Van oreillon tot skatesculptuur*

De actuele herinrichting van de Middelburgse bolwerken maakt onderdeel uit van de reizende expositie *De bolwerken – Van oreillon tot skatesculptuur*. De expositie is van vrijdag 23 april tot en met vrijdag 25 juni te zien in het archiefcafé in het Zeeuws Archief.

De beeldbepalende bolwerken liggen sinds de zestiende eeuw als een krans rondom de binnenstad. Tussen 1841 en 1848 werden zij door de beroemde tuinarchitect K.G. Zocher omgevormd tot een stadspark in de Engelse landschapsstijl. Tijdens de inundatie in 1944 ging de beplanting verloren. De nieuwe beplanting, vanaf 1947 aangebracht, was gericht op snel herstel van het groenbeeld. Vanaf 2005 zijn de bolwerken volgens specifieke ontwerpprincipes en thema's bij vestingwerken heringericht. In de expositie komen behalve Middelburg, ook Groningen, Haarlem en Hellevoetsluis aan de orde. ●

Na het bombardement van Middelburg, 17 mei 1940, maakte Cornelis P. Sniijders een serie stereofoto's van het puin en het ruimen ervan. Verzameling Beeld en Geluid, toegang 300, inv.nr 131-10.

Excursie *Restauratieatelier*

Neem een kijkje achter de schermen van het restauratieatelier in het Zeeuws Archief. Leer meer over het lievelingseten van zilversjes, de gevolgen van plakband, oorlogsschade, zuur papier en inktvraat. De restauratoren Nel Perdok en Sylvia Rietbergen vertellen u er alles over.

► Dinsdag 9 maart, 14.00-15.00 uur, alleen voor ZVU-leden.

U kunt zich inschrijven bij de ZVU, (0118) 634800 of via het formulier op www.volksuniversiteitzeeland.nl. ●

Workshop *Zeeuwen op zee*

Voor bekende en onbekende zeerotten uit het Zeeuwse verleden moet u in het Zeeuws Archief zijn. Archiefmedewerker drs Ivo van Loo laat u kennismaken met de bronnen en leert u de zeerobben te vinden – van matroos tot kapitein.

► Zaterdag 6 maart, 10.30-12.30 uur.

Adres en openingstijden

Zeeuws Archief, Hofplein 16, Postbus 70, 4330 AB Middelburg, tel. (0118) 678800, fax (0118) 628094, info@zeeuwsarchief.nl, www.zeeuwsarchief.nl

De studiezaal en de expositieruimte zijn geopend van dinsdag tot en met vrijdag en elke eerste zaterdag van de maand, van 9.00 tot 17.00 uur, de expositieruimte ook op maandag.

Het Zeeuws Archief is gesloten op maandag 5 april (Tweede Paasdag), vrijdag 30 april (Koninginnedag), woensdag 5 mei (Bevrijdingsdag), donderdag 13 mei (Hemelvaartsdag), vrijdag 14 mei en maandag 24 mei (Tweede Pinksterdag).

Het Zeeuws Archief is donderdag 17 juni vanaf 12.30 uur en vrijdag 25 juni vanaf 16.00 uur gesloten.

Abonnement Nieuwsbrief

Wilt u deze gratis Nieuwsbrief voortaan als abonnee ontvangen, mail uw adresgegevens dan naar info@zeeuwsarchief.nl onder vermelding: abonnement Nieuwsbrief. U kunt zich via dit mailadres ook afmelden. Hebt u geen e-mail, stuur dan een kaartje naar het Zeeuws Archief met uw aan- of afmelding.